



EESTI KONJUNKTUURIINSTITUUT

ESTONIAN INSTITUTE
OF ECONOMIC RESEARCH

Rävala 6 19080 Tallinn Estonia tel 668 1242 fax 668 1240 e-mail eki@ki.ee

Kohalike mahepõllumajandus- toodete ja -toidukaupade turg Eestis 2009. aastal

Tallinn
November 2010

Töö on teostatud Eesti Põllumajandusministeeriumi tellimusel

Vastutav täitja: Elmar Orro

Projektigrupi koosseis: Kelly Kadarik, Triin Vahi, Mati Reiman

EKI Rävälä 6
19080 Tallinn
Tel +372 668 1242
Fax +372 668 1240
E-mail: eki@ki.ee
<http://www.ki.ee>

Copyright © Eesti Konjunkturiinstituut

Sisukord

Sissejuhatus	5
Mõisted	7
Metoodika	9
1. Üldine taust	11
2. Kohalike mahesaaduste ja -toodete tootmine, tarbimine, sortiment, hinnad ja müügikäive Eestis 2009. aastal	14
2.1. Piim ja piimatooted	14
2.2. Tera- ja kaunvili, tehnilised kultuurid ning neist tooted	21
2.3. Kartul ja köögivili ning neist tooted.....	28
2.4. Puuvili ja marjad ning neist tooted	36
2.5. Maitse- ja -ravimtaimed ning taimeteed, maitseained ja ürdid	42
2.6. Liha ja lihatooted.....	46
2.7. Munad.....	51
2.8. Mesi ja meesaadused	54
2.9. Maiustused	57
3. Mahepõllumajandustoodete jaemüügi võrk Eestis ja kohalike toodete sortiment	58
3.1. Eestis toodetud mahetoodete jaemüügi võrk.....	58
3.2. Kohalike mahetoodete sortiment.....	68
4. Eestis toodetud mahetoodete müügikäive	70
Kokkuvõte	80
Lisa 1	86

Sissejuhatus

Töö tellija on Eesti Põllumajandusministeerium.

Käesoleva töö eesmärgiks on hinnata Eestis toodetud mahepõllumajandussaaduste ja mahetoidukaupade turuosa Eesti toiduturul ja arvutada välja kohalike mahetoodete rahalise käibe maht 2009. aastal. Samuti jälgida kodumaiste mahetoodete sortimendi arengut ja hinnatrende 2010. aastal.

“Mahepõllumajanduse arengukava aastateks 2007-2013” eesmärk on tarbijatele mahetoidu kättesaadavuse tagamine ning kohalike mahepõllumajandussaaduste ja -toodete turuosa suurendamine 2013. aasta lõpuks 3%-ni. Käesolev uuring selgitab välja selle eesmärgi poole liikumise kiiruse ja 2009. aasta lõpuks saavutatud seisu.

Uuringu ülesanded olid järgmised:

- mahepõllumajandustoodete jaemüügi võrgu kirjeldamine;
- kvartaalne mahepõllumajandustoodete tootja- ja jaehindade seire ja võrdlus tavatoodete hindadega;
- kvartaalne ülevaade kodumaiste mahepõllumajandustoodete sortimendist kaubanduses;
- hinnang kohalike mahepõllumajandustoodete turumahule Eestis.

Töös on kasutatud Põllumajandusameti (PMA), Veterinaar- ja Toiduameti (VTA), Statistikaameti (SA) ning Eesti Konjunktuuriinstituudi (EKI) kaupluste vaatluse ja küsitluste andmeid. Uuring viidi läbi 2010. aasta märtsist novembrini.

Mõisted

Mahepõllumajandus on keskkonda säästev ja looduslikku tasakaalu säilitav põllumajandussaaduste tootmine ning põllumajandussaaduste ja -toodete käitlemine.

Märgistatud saadus ja toode on mahepõllumajandusele viitavalt märgistatud või märgistada kavatsesetav põllumajandussaadus ja -toode (“Mahepõllumajanduse seadus”)

Saaduse esmatöötlemine on saaduse puhastamine, sorteerimine, tükeldamine, kuivatamine, jahutamine, pakendamine vms viisil töötlemine.

Märgistamine. Mahetootel peavad etiketil alati olema toote valmistaja andmed ja teda kontrollinud järelevalveasutuse koodnumber. Alates 01.07.2010.a on pakendatud mahetoidu müümisel kohustuslik kasutada **ELi mahetoote logo** ja päritolukoha tähist. Põllumajandusministri 20.02.2009.a määruse nr 25 “Mahepõllumajandusliku tootmise nõuded” kohaselt võib enne 01.01.2010.a kehtinud nõuete kohaselt mahepõllumajanduslikule tootmisele viitavalt (nn Ökomärgiga) märgistatud tooteid turustada kuni 01.07.2012.a.



Müügikäibeks nimetatakse antud uuringus müügikäivet siseturul, ekspordiks müüki ei ole sellesse arvestatud. Mahetoodete puhul on tegemist mahedana müüdüd mahetoodete müügikäibega.

Metoodika

Mahetoodang

Käesolevas töös kasutatakse nii toodangumahtude kui tarbimisnäitajate analüüsil Eestis toodetud ja üleminekuaja läbinud mahepõllumajandussaaduste ja -toidukaupade toodangut ja tarbimist ehk seda toodangut, mida oli analüüsitavaatel aastatel võimalik mahemärgiga või maheviitega müüa. Töödeldud saaduste puhul on mahetoodangu hulka loetud vaid mahetunnustusega töötlemisettevõtete poolt toodetud mahetooted. Siseturu müügikäibed on samuti arvatud vaid ametlikult mahetunnustusega tootjate poolt toodetud ja müüdüd üleminekuaja läbinud toodangu koguste alusel.

Omatarbimise arvutamine

Erinevate mahetoodete omatarbimise arvutamisel on kasutatud Statistikaameti andmeid elanike poolt kodus tarbitud toidukaupade koguste kohta (kg elaniku kohta). Kuna Statistikaamet peale 2007. aastat leibkonnauuringut teinud ei ole ega ole ka vastavaid andmeid kogunud, arvutati nii eelmises kui käesolevas töös kodustarbimise kogused vastavalt suurendades või vähendades eelneva aasta andmeid vastava tootegrupi kogutarbimise muutusega elaniku kohta.

Keskmiseks leibkonna suuruseks on võetud statistikaameti andmetel 2,3 liiget. Ekspert hinnanguna eeldati, et põllumajandussaadusi tootvates peredes tarbitakse kodus enda toodetud põhilisi toidukaupu (joogipiim, kartulid, köögivilid jms värskena või töödeldult) pere kohta 2 korda keskmisest enam. Omatarbimine on arvatud järgmiselt: mahetootjate arv vastaval aastal on korrutatud keskmise leibkonnaliikmete arvuga, elaniku kohta aastase tarbimiskogusega ning ülnimetatud koefitsiendiga 2.

Omatarbimise maht on arvestatud mahetoodete tarbimismahu sisse, kuid seda ei ole arvestatud siseturu müügikäibesse.

Sortimendivaatlus

EKI viis 2010. aasta jooksul läbi 4 sortimendivaatlust viies suurema mahetoodete valikuga Tallinna kaupluses. Vaatlus viidi läbi Ökosahvris, Ökotalukaubas, Biomarketis (Viru Keskuses), Tallinna Kaubamaja Toidumaailmas ja Prisma Peremarketis (Rocca al Mare Keskuses). Lisaks registreeriti kohalike mahetoodete sortiment internetipoes Tervitus.ee, mis peamiselt teenindab Tallinna ja selle lähiümbruse kliente, kuid kauem säilivaid kaupu on sealt võimalik tellida üle Eesti. Vaatluse käigus registreeriti kodumaise mahetoote nimetus, tootja ja hind. Eraldi tootenimetusena loeti ära kõik kohalikud mahetooted, mille nimetus, tootja või pakendi suurus oli erinev.

Hinnavõrdluseks tavatoodetega koguti analoogtoodete hinnad EKI olemasolevatest andmebaasidest ning osade toodete hindade puudumisel koguti need eraldi vaatluse käigus kolmest suurest toidukauplusest Tallinnas (Prisma, Selver, Rimi) ning arvutati nende keskmine hind. Tooted ja pakendi suurus valiti võrdluseks võimalikult lähedased müügilolnud mahetoodetega. Vastavalt mahetoodete sortimendi muutusele, uuendati ka võrreldavate tavatoodete nimekirja.

Mahemüügikäive

Mahetoiduainete müügikäibe väljaselgitamisel arvatati kõigepealt välja mahetoodete tarbimiskogused tootegrupiti. Selleks arvestati mahetoodete toodangumahust maha mittemahedana müüdnud mahetoodang, loomasöödaks ja seemneks kulutatud toodang ning kaod. Järgnevalt arvestati mahetoodete tarbimiskogusest maha see osa, mis ei läinud müügiks ehk omatarbimised ja saadi mahetoodete müüginahud. Need omakorda jagati valdavalt kaheks: kauplustest müügiks ning otsemüügiks. Sellise jaotuse leidmiseks küsitleti tootjaid ja mahetoodete müügiga tegelevaid ettevõtteid. Kauplustest müüdnud mahetoodete kogused korrutati läbi keskmiste vastavate toodete jaehindadega ning otsemüügikogused vastavate mahetoodete keskmiste tootjahindadega.

Erinevate tootegruppide kogu jaemüügikäive

Kuna Statistikaamet ei arvuta eraldi tootegruppide jaemüügikäivet, vaid avaldab ainult toidukaupade (sh alkohoolsed joogid ja tubakatooted) ja toiduainete jaemüügikäibe jaekaubandusettevõtetes, siis kasutati käesolevas töös tootegruppide kogu jaemüügikäibe hindamiseks Statistikaameti üldist toiduainete jaekäivet ning erinevate tootegruppide osakaalusid vastava aasta leibkondade tarbimiskulude struktuuris. Kuna toiduainete jaemüügikäive ei sisalda tootjate otsemüügikäivet otse talust või laudadelt ega ka turgudel oma tooteid müüvate tootjate või töötlejate müügikäibeid, siis leidis EKI need kaudsel meetodil ja lisas jaekaubandusettevõtete toiduainete müügikäibe. Hinnangu tegemisel võeti aluseks EKI tarbijauuringutest selgunud toidukaupade ostude osakaalud tootjatelt ja turgudelt erinevates tootegruppides ning Statistikaameti leibkonnauuringust selgunud elanike toidukaupade ostusummad. Kuna jaekaubandusettevõtete jaekäive sisaldab ka osade turumüüjate käibeid, siis võeti tarbijauuringust turgude osakaalust arvesse vaid pool. Samuti arvestati sellega, et otsemüügi hind on madalam jaehinnast. Sellega lisandus jaekaubandusettevõtete toiduainete jaekäibe 2009. aastal 4% (2008. aastal 6%).

Mõned arvestusmetoodikad on täpsemalt selgitatud tootegruppide peatükkides.

Kokkuvõte

2009. aastal suurenes mahepõllumajanduslikult haritav maa Eestis 103 tuh hektarini, sellest oli üleminekuaja läbinud 77 tuh hektarit. Seega oli kogu Eesti põllumajandusmaast 12,8% mahepõllumajandusmaa, üleminekuaja läbinud põllumaa osakaal oli 9,6% kogu põllumajandusmaast. Nende näitajatega on Eesti Euroopas ja ka maailmas esimeste hulgas.

2009. aastal oli 42% Eesti lammastest, 7% veistest ja üle 2% lehmadest maheloomad.

Mahetootjate arv kasvas Eestis 2009. aasta lõpuks 1278 tootjani, mis oli 3% enam kui aasta tagasi. 2009. aasta lõpus oli Eestis 49 mahetoidu töötlemisega tegelevat ettevõtet (2008.a lõpus 32), neist 14 tegutses vaid mahetoidu ladustamise ja turustamisega. Töötlejate vähesus on mahetoidu kättesaadavuse peamisi takistusi, seetõttu on uute töötlejate lisandumine maheturu arengu seisukohast väga positiivne.

Piim ja piimatooted

Mahepiima toodang vähenes 2009. aastal mitmendat aastat järjest. Seda toodeti kokku 10,7 tuh tonni ehk ligi 4% vähem kui aasta tagasi. 2009. aastal tootis mahelehmapiima 161 tootjat (2008.a 173). Kuna 2009. aastal langes kogu piimatoodang, siis jäi mahepiima osakaal piima kogutoodangust samale tasemele 2008. aastaga ehk 1,6%-le.

Piimakäitlemisettevõtteid oli Eestis 2009. aastal kokku 40, nendest kaks (Pajumäe talu ja AS Saidafarm) töötles mahepiima. Mahekäitleja tunnus oli 2009. aastal olemas ka piimandusühisel E-Piim, kuid peale ühe mahepiimapulbri katsepartii tootmise ei ole E-Piim aktiivsemalt mahepiima töötlemisega tegelema. Kogu toodetud mahepiimast jõudis mahedana tarbijani vaid 20% (2008. a 17%). 68% Eestis toodetud mahepiimast (2008.a 69%) müüdi tavameiereidele ja see segati tavapiima hulka.

Ümberarvestatuna piimaks tarbiti Eestis 2009. aastal mahepiima ja piimatooteid kokku ~2,1 tuh tonni, see moodustas 0,5% kogu piimatarbimisest. 2010. aastaga kodumaiste mahepiimatoodete sortimendis suuri muutusi ei toimunud. Sortimendivaatluse käigus leiti kauplustest 29 erinevat Eestis toodetud mahepiimatoodet (2009.a 29), millest suurem osa olid mahekohupiimad ja -kreemid ning mahejogurtid.

2010. aastal müüsid suuremad tootjad mahepiima talust või ettevõttest otse tarbijatele keskmiselt hinnaga 6 krooni liiter (hind jäi samaks võrreldes aastatagusega). Mahepiima otsemüügihind oli 2010. aastal 40% kõrgem tavapiima kokkuostuhinnast (2009.a 83%). Kauplustes on mahepiimatooted sarnastest tavatoodetest ligikaudu 30-40% kallimad.

Mahepiima ja sellest valmistatud mahetooted müüdi Eestis 2009. aastal ligikaudu 19 mln krooni eest, mis oli 4% vähem kui 2008. aastal. Mahepiimatooted moodustasid 2009. aastal kogu piimatoodete hinnangulisest jaekäibest ligikaudu 0,6%, mis on natuke enam kui aasta tagasi.

Tera- ja kaunvili, tehnilised kultuurid ning neist tooted

Nii maheteraviljatootjate arv kui ka teravilja kasvatamiseks kasutatav põllumajandusmaa Eestis on pidevalt suurenenud ning 2009. aastal kasvas maheteravilja saak ligi 17,1 tuh tonnini (+17% võrreldes aastatagusega). Enim toodeti mahekaera. Maheteraviljasaak

moodustas 2009. aastal 2% kogu Eesti teraviljasaagist (2008.a 1,7%). Mahekaunvilja saak kukkus 2009. aastal ligi kümme korda ja oli 5 tonni (2008. a. 47,7 tonni). Saak vähenes, sest 4/5 varasematest tootjatest loobus maheherne kasvatamisest. Mahekaunvilja saak moodustas ainult 0,1% kogu kaunviljasaagist. Mahedaid tehnilisi kultuure toodeti Eestis 2009. aastal 107 tonni (langus aastatagusega võrreldes 2,2 kordne), nende osakaal tehniliste kultuuride kogusaagis oli 0,1%.

2009. aasta lõpus oli Eestis mahetunnustus 14-l maheteravilja töötlemis- ja turustusettevõttel, 2010. aastal lisandus nimekirja veel 4 ettevõtet. 2009. aastal hakati taas töötleva maheõlitaimi.

Maheteraviljatooteid tarbiti Eestis mahedana 2009. aastal kokku ligi 142 tonni terakaalule ümberarvestatult (kasv võrreldes aastatagusega oli üle 86%). Maheteravilja tarbimine moodustas 0,13% Eestis toiduks tarbitud teraviljast. Kogu Eestis toodetud maheteraviljast jõudis kohalikule toiduturule 0,8%. Lisaks kasutati maheteravilja mahemunade, -piima ja -liha tootmiseks.

Kui tavateravilja kokkuostuhinnad 2010. aastal kasvasid, siis maheteravilja hinnad hoopis langesid. Vähenesid ka tava- ja maheteravilja hinnavaheed. Näiteks mahetoidunisu osteti 2009. aastal Eestis kokku keskmiselt 16% kallimalt kui tavanisu (2009 a oli mahenisu 73% kallim), teiste viljaliikide osas oli mahetoiduvili kokkuostul 2-2,5 korda kallim tavatoiduviljast. Kauplustes vähenesid 2010. aastal nii tavateravilja- kui maheteravilja toodete hinnad, välja arvatud kamajahu ja maheleib. Mahekama on keskmiselt 50% kallim kui tavakama (sama ka 2009. aastal) ning maheleib 70% kallim kui tavaleib (2009. a 50%). Mahejahude hinnavahe vastavate tavatoodetega võrreldes on 2,2-2,7 kordne (2009. a 2,5-3 kordne). Maheteraviljatoodete sortiment Eesti kauplustes suurenes 2009. aastal 132 tooteni (2009.a 69).

2009. aastal müüdi Eestis kodumaiseid maheteravilja ja -kaunviljatooteid kokku ligikaudu 5,2 mln krooni eest, mis oli 53% rohkem kui 2008. aastal. Kogu Eesti teraviljatoodete müügikäibest moodustasid maheteraviljasaadused 2009. aastal hinnanguliselt 0,2%.

Kartul, köögivilja ja neist tooted

Mahekartuli saak oli 2009. aastal Eestis ligi 1,7 tuhat tonni (-9% mullusega võrreldes). See moodustas 1,2% kogu Eesti kartulisaagist. Mahekartuli tootjaid oli 2008. aastal 409 (2008.a 406). Maheköögivilja toodeti Eestis 2009. aastal 277 tonni (+10% eelmise aastaga võrreldes). See moodustas 0,4% köögivilja kogusaagist. Maheköögivilja kasvatajate arv suurenes 2009. aastal 222-lt 228-ni.

Mahekartuli ja -köögivilja töötlejaid, pakendajaid ja turustajaid oli 2009. aastal kokku 8, 2010. aasta septembri seisuga oli sinna nimekirja lisandunud veel 3 ja lahkunud 1 ettevõtte.

Mahekartulit tarbiti Eestis 2009. aastal kokku 1070 tonni ja maheköögivilja 250 tonni. Aastatagusest väiksema saagi tõttu jäi mahekartuli tarbimine 9% väiksemaks. Maheköögivilja tarbimine aga kasvas ligi 14%. Mahekartuli osakaal kartuli kogutarbimisest langes 2009. aastal 0,9%-le (2008. a. 1,0%). Maheköögivilja osakaal kogutarbimisest viimase aastaga ei muutunud, jäädes 0,2%-le.

2010. aastal sai Eesti kauplustest osta kokku 109 erinevat mahekartuli ja -köögiviljatoodet (2009.a 97). Kartuli osas on valik aastaga pisut vähenenud, kuid suurenenud on nii maheköögivilja kui töödeldud mahesaaduste sortiment. 2010. aastal on mahekartuli ja -köögivilja tootjahind olnud 1,8-3,5 korda kõrgem tavakartuli ja -köögivilja tootjahinnast. Tavakartuli ja mahekartuli hinnavahe on aastaga vähenenud, kuid näiteks maheporgandi ja –kaalika hinnavad on kasvanud (nende vahe tavaporgandi ja kaalikaga võrreldes on vastavalt 3,6 ja 3,4 korda).

Mahekartulit ja -köögivilja müüdi 2009. aastal Eestis kokku ligikaudu 8,2 mln krooni eest (2008.a 8,1 mln kr). Maheköögivilja müük kasvas nii kauplustes kui otsemüügis, mahekartuli otsemüügi kogused vähenesid ja kauplustes müük jäi samaks. Mahekartuli osakaal kartuli siseturu müügi käibes oli 2009. aastal 1,5%, maheköögiviljal aga ligi 0,4 %.

Puuvili ja marjad ning neist tooted

2009. aastal toodeti Eestis üleminekuaja läbinud mahepuuvilju ja -marju 527 tonni (+25% võrreldes aastatagusega). Nende osakaal puuviljade ja marjade kogusaagis langes 5,4%-ni (2008.a 7,7%). Mahepuuvilju toodeti 270 tonni, neist enamik olid õunad. Mahemarju toodeti 257 tonni, neist 62% olid astelpajumarjad.

2009. aastal tegutses Eestis 544 mahepuuvilja ja -marjakasvatajat ning 12 mahetunnustusega töötajat ja pakendajat.

2009. aastal tarbiti Eestis mahepuuvilju ja -marju värskena või töödeldult kokku 444 tonni (+21% võrreldes eelmise aastaga). Mahepuuviljade ja -marjade osakaal kogu puuvilja- ja marjatarbimises tõusis 2009. aastal varasemate aastate 0,6%-lt 0,7%-ni. Tarbimine suurenes tänu tootjate arvu ja toodangu mahu kasvule. Oma peredes tarbiti mahepuuviljadest ja -marjadest ära alla poole ja üle poole jõudis müüki. Kogu saagist jõudis inimtarbimisse kokku 84% mahepuuvilju ja -marju, ülejäänud jäi erinevatel põhjustel tarbimata.

Mahepuuviljade ja -marjade ja neist valmistatud hoidiste sortiment suurenes 2010. aastal 78 tooteni (2009.a 65). 2010. aastal on maheõunad olnud keskmiselt 50% kauplustes kallimad kui kodumaised tavaõunad (2009. a oli hinnavahe 20%), mahemoosid on enamasti 1,9-2 korda kallimad sama liiki marjadest valmistatud kodumaistest tavamoosidest (maheõunamoos +13%).

2009. aastal müüdi Eestis mahepuuvilju ja -marju kokku hinnanguliselt 6,4 mln krooni eest. Müügi käive kasvas võrreldes eelmise aastaga 16%. Kokku moodustas mahepuuvilja ja -marjade müügi käive Eestis ligikaudu 0,4% kogu puuviljade ja marjade (värsked ja töödeldud) müügi käibest.

Maitse- ja ravimtaimed

Maheköömnete ja -sinepiseemnete toodangu vähenemise tõttu on viimastel aastatel vähenenud ka mahemaitse- ja -ravimtaimede toodang Eestis. 2009. aastal toodeti kokku 9,3 tonni mahedaid maitse- ja ravimtaimi (-18% võrreldes eelmise aastaga). Mahedaid maitse- ja ravimtaimi kogutakse ka mitteharitavatelt aladelt, 2009. aastal suurenes see ala üle saja korra 35658 hektarini (2008.a 314 ha). Lisaks maitse- ja ravimtaimedele korjati veel marju ja seeni.

2009. aastal oli Eestis 8 mahedate maitse- ja ravimtaimede töötajat, 2010. aastal on lisandunud veel üks töötaja ja üks ladustaja.

2009. aastal toodeti Eestis 4,4 tonni mahetaimeteesid, -kohvijooke, -maitseaineid ja -ürte, sellest 4,3 tonni olid mahetaimeteed. Tootegrupi kogutoodang suurenes võrreldes eelmise aastaga $\frac{1}{4}$ võrra, taimeteedel 43%.

Selles tootegrupis on kodumaiste mahetoodete sortiment väga lai - 2010. aastal oli kauplustes müügil 205 mahemärgiga maitse- ja ravimtaime ning neist valmistatud toodet, neist teesegusid ja ravimtaimi oli kokku 144 nimetust (jagunes enam-vähem pooleks). Kodumaiste taimeteede jaehinnad on 2010. aastal jäänud samale tasemele 2009. aastaga, tõusnud on vaid mahekibuvitsatee hind (+8%). Mahetaimeteed on praegu isegi odavamad tavataimeteedest, sest viimaste hind on kauplustes märgatavalt tõusnud. Nii maksavad mahetaimeteed olenevalt sordist 3-17% vähem kui tavataimeteed.

2009. aastal müüdi Eesti jaeturul mahedaid maitse- ja ravimtaimi ligikaudu 4,8 mln krooni eest (viieendiku võrra enam kui aasta tagasi). See moodustas 7,5% kogu maitse- ja ravimtaimede ning taimeteede jaemüügikäibest.

Liha ja lihatooted

Eestis toodeti maheliha 2009. aastal ligikaudu 1 tuhat tonni, see moodustas liha kogutoodangust 1,3% (2008.a 1,6%). 75% toodetud mahelihast oli maheveiseliha, 23% mahelambaliha, teisi lihaliike toodeti vähestes koguses.

2008. aastal töötles Eestis 117 tunnustatud lihakäitlemise ettevõttest maheliha vaid 2 (OÜ Märjamaa Lihatoöstus ja OÜ Saaremaa Lihatoöstus).

Maheliha tarbiti 2009. aastal 48 tonni (-27% võrreldes eelmise aastaga). Sellega moodustas maheliha tarbimine ligi 0,05% kogu lihatarbimisest Eestis. Mahelihatoodete sortiment aasta jooksul ei suurenenud, tootenimetuste arv jäi 26 nimetusele.

2010. aastal kasvasid nii mahe- kui tavalambaliha hinnad kauplustes. Kuna tavalambaliha hind kasvas rohkem (+8%) kui mahelambalihal (+4%), siis on vähenenud ka nende hinnaerinevused. Sellegipoolest on mahelambaliha 71% kallim kui tavalambaliha (2009. a 75%). Tava- ja maheveise liha hinnad aga 2010. a keskmiselt langesid (va maheveiseliha välisfilee). Maheveiseliha on kauplustes 30-60% tavaveiselihast kallim. Hakkliha puhul suurenes hinnaerinevus 34%-ni.

Maheliha müügikäive Eestis kahanes 2009. aastal hinnanguliselt 1,7 mln kroonini (2008.a 5,2 mln kr). Kokku moodustas maheliha liha ja lihatoodete kogukäibest 2008. aastal 0,04%.

Munad

2009. aastal toodeti Eestis 523 tuhat üleminekuaja läbinud mahemuna (+28% võrreldes aastatagusega). Mahemunade osakaal Eesti munade kogutoodangus oli 0,3%. Eestis tegeles munatoodete tootmise ja munade pakendamisega 14 ettevõtet, millest vaid üks tegeles mahemunade pakkimisega (Kitsevälja talu).

2009. aastal tarbiti Eestis 496 tuhat mahemuna, mida oli ligi kolmandiku võrra rohkem kui eelmisel aastal. Mahemunade osakaal kogu munatarbimises oli 0,2%. Oluliselt on kasvanud

mahemuna otsemüügikogused, kaupluste kaudu müüdnud kogused on jäänud 2008. aasta tasemele.

2010. aastal munade tootjahind Eestis tõusis, kuid mahemunade osas oli hinnakasv veidi väiksem. Sellega vähenes vahe mahe- ja suurtootjate tavamunade tootjahinnas aastatagusest 72%-lt 2010. aastal 62%-le. Seevastu kauplustes tavamunade jaehind langes kuid mahemunad kallinesid. Sellega suurenes mahemunade jaehinna vahe tavamunadega võrreldes 2,6 kordseks (2009. a oli vahe 2,5 kordne).

Mahemune müüdi 2009. aastal Eestis hinnanguliselt ligikaudu 900 tuh krooni eest (+29% võrreldes aastatagusega). Mahemunad moodustasid 2009. aastal munade kogu jaemüügikäibest 0,3%.

Mesi ja meetooted

2008. aastal toodeti Eestis 6 tonni üleminekuaja läbinud mahemett (+9% võrreldes eelmise aastaga). See moodustas 1% Eesti kogu Statistikaameti poolt avaldatud meetoodangust. 15 meepakendajast oli mahemee pakendamise ja töötlemise tunnustus endiselt vaid ühel ettevõttel (Taali Mesila). Toodetud mahemesi tarbiti ka ära ning mahemee osakaal kogu meetarbimises oli 2009. aastal 0,9%.

Mahemee tootenimetuste arv kauplustes oli 2010. aastal suurem kui aasta tagasi - 12 nimetust (2009.a 8 nimetust). Eestis müüakse suurem osa meest tootjatelt otse tarbijatele, seda võib öelda nii tavamee kui ka mahemee kohta.

2010. aastal oli keskmine mahemee tootja müügihind üle 16% kõrgem kui aasta tagasi. Tootjad müüsid 2010. aastal mahemett tarbijatele otse talust keskmiselt 5% kallimalt kui tavamee tootjad turgudel (aasta tagasi müüdi mahemett 6% odavamalt). Kauplustes kallinesid mahemesi ja tavamesi võrdselt ja mahemee jaehind endiselt on 55% kõrgem kui tavameel.

Mahemee müügikäive kasvas võrreldes eelneva aastaga kolmandiku võrra tänu toodangu ja tarbimise suurenemisega. Kokku müüdi 2009. aastal Eestis mahemett ligikaudu 800 tuh krooni eest. Kogu mee müügist moodustas mahemesi seega 1%.

Müügikohad ja sortiment

Kohalikke mahetooteid müüdi 2010. aastal 80 – 150 müügikohas üle Eesti. (2009. aastal 70-130). Juurde tekkis väikeseid ökopoode ja mahetooteid lisasid oma sortimenti varasemast enam ka suuremad toidukauplused (Selver, Prisma, ETK kauplused jt). 2010. aastal jätkus teatud ökokaupluskettide nagu Biomarket, Looduspere, Ökosahver laienemine. Suurim ökopoodide kontsentratsioon on endiselt Tallinnas, kuid neid lisandus käesoleval aastal juurde mujalegi üle Eesti. Mahetooteid müüvatest kauplustest pakkus endiselt suurimat valikut Ökosahvri pood Tallinnas Mulla tänaval, kuid oma tootevalikut on tugevalt parandanud ka Ökotalukauba kauplus Herne tänaval.

Sortimendivaatlusest selgus, et 2010. aasta jooksul oli kauplustes müügil ligi 600 Eestis toodetud mahetoidukaupa. Seda on 187 toote võrra enam kui eelmisel aastal. Suurema osa mahetoodete sortimendist moodustasid maitse- ja -ravimtaimed (34%), teraviljatooted (22%) ning kartul ja köögivilid (18%). Enim on 2010. aastal kasvanud teravilja, kaunvilja ja õlikultuuride ning nendest valmistatud toodete valik. Kodumaiste mahetoodete valiku

märkimisväärsele laienemisele on tugevalt kaasa aidanud töödeldud mahetoodete arvu suurenemine ning erinevate organisatsioonide aktiivne tegevus (nt TÜ Eesti Mahe, Eesti Mahepõllumajanduse SA jt).

Müügikäive

Kohalike mahetoidutoodete müügikäive oli Eestis 2009. aastal arvestuslikult 47 mln kr. Sellega tõusis käive praktiliselt 2008. aastaga võrreldes 1%. Müügikäive kasvas kõikide kaubagruppide lõikes välja-arvatud mahepiimal ja -lihal. Just maheliha müügikäibe suur langus (-3,5 mln kr ehk -67%) tõi kaasa kogu jaemüügikäibe madala kasvu, sest muudu oleks see võinud kasvada oluliselt rohkem. Ülejäänud mahetoodete käibekasv saavutati mahetoodete sortimendi laienemise ning müügiõrgu laienemise arvel. Kaupluste kaudu müüdüd mahetoodete jaemüügikäive kasvas aastaga 20%. 2009. aastal langes kaupluste arvele 59% kodumaiste mahetoodete müügikäibest. Samal ajal on vähenenud mahetoodete otsemüügikäibed (müük otse tootjatelt). Kogu toidukaupade (sh importtooted) jaekäibest moodustasid Eestis toodetud mahetooted 2009. aastal 0,26%. Kodumaiste mahetoodete osakaal on küll veel madal, kuid see on stabiilselt kasvanud igal aastal. Juba on märke, et müügikäibed on hakanud suurenema ka mahelihatoodel. Kõige suurema osa müügikäibest andsid mahepiim ja -piimatooted, kokku ligi 39%. Müügikäibest 17% langes mahekartuli ja -kõogivilja arvele, 15% mahepuuviljale ja -marjadele ning 11% maheteravilja ja -kaunviljatoodetele. Teiste toodete osakaalud olid väiksemad. Aastaga suurenes kõikide mahetoote gruppide osatähtsus mahekäibes välja-arvatud mahepiim ja -piimatooted ning maheliha. Kõige enam kasvasid maheteravilja toodete, mahemeie ning mahedate maitse- ja ravimtaimede osakaalud Eestis toodetud mahetoodete müügikäibes. Koos kodumaiste mahetoodete müügi kasvuga suurenes 2008. aastal ka imporditud mahetoodete müük.